Број 35. У Новом Саду у четвртак 16 (29) фебруара 1912 Година XLVII

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 25 п. на четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију за све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура

Поједини јутарњи бројеви стају 10 потура

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

(Јутарњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова

Уредништво »Заставе« је у кући г. Јована Т. Чавића. — Администрација »Заставе« налази се у кући, где је Милетићева штампарија главној улици бр 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 потура

Чек-конто 12008.

Велика Хрватска и босански Срби.

Данас се све јасније види: куда циља бечка политика. Она није задовољна анексијом Босне и Херцеговине, јер су Срби још увек у тим земљама већина. Док не створи у Босни и Херцеговини хрватску већину, дотле није у Босни успела онако, како она то жели. Истина је, да је после анексије већ доста учињено у том правцу. Има и успеха. Апсолутистичка влада пустила је у Босну „Србобран“, да проповеда народно јединство, а ружи чисто Српство. Тим путем дошло је до неке слоге између Срба и босанских Хрвата, којих у Босни није било, док их није Аустрија створила. Али та слога је бечкој политици требала само дотле, док се не посеје семе неповерења између удружених муслимана и православних Срба. Чим је то урађено, окренули су Хрвати Србима леђа, а са муслиманима склопили пакт против Срба. Али ни то није било доста, јер је један део муслимана остао веран савезу са Србима. Тада се покушало са стварањем српске странке, која је требала у свему да усвоји народно јединство, као што су учинили они око „Србобрана“. У ту сврху награђен је поклоном велике шуме сарајевски адвокат Димовић, који је удружен са новосадским курџоном Јојкићем покренуо лист таког правца. Разуме се, да су они око „Србобрана“ тај лист радосно поздравили, јер су се својим хрватским савезницима у Загребу обвезали, да ће и у Босни створити странку, као што је и њихова. То им неће бити тешко, рачунали су, јер „Застава“ не иде у Босну, па ће „Србобран у друштву са „Браником“ несметано ширити мисао народног јединства.

Кад је све било лепо удешено, дошла је у Хрватској и Славонији промена на банској столици. Са бечким благословом сео је на банску столицу Цувај, познати Раухов подбан. Он има задаћу, да врши насиља под мађарском фирмом. Праваши су пак добили миг, да поднесу меморандум, у којем ће захтевати Велику Хрватску. Незаконита и насилна владавина бана Цувија учиниће, да се Мађари прикажу као угњетачи, а Беч као искрен пријатељ и заштитник велике хрватске мисли. „Обзор“ је у доласку једног бечког фратра већ запазио бечку помоћ. Као утеха је споменута и изјава шефа престолонаследникове војничке канцеларије. Настадоше демонстрације као на команду Прогонства на све стране. То и треба, јер се тако стичу симпатије. Тако ће узаврети крв и Србима у Босни. А да би било што већег утиска, приређене су и демонстрације у Сарајеву, где је намерно проливена крв једног муслимана. Далматински је сабор већ протестовао. На реду је и босански сабор. Требала је демонстрација босанског сабора, да се пред Европом потврди, да су Босна и Херцеговина хрватске земље, те да Срби нису имали право, кад су били огорчени због анексије Демонстрације су приредили професори, које је поставила босанска влада. Али великохрватски политичари направише рачун без бирташа. Срби посланици сви, па и Кочићева група, на коју су рачунали они око „Србобрана“, изјавише се против хрватских тежња, штавише прогласише, да су то туђинске тежње. Њима се придружила и Миралемова муслиманска група.

Овако држање босанских Срба изненадило је великохрватске политичаре. Њих су они око „Србобрана“ уверавали, да је у Босни све припремљено, јер се и тамошњи Срби заносе народним јединством. А гле — шта се створило! Хрватски листови ударише на босанске Србе, што нису хтели да манифестују за Велику Хрватску. „Обзор“ цичи од беса, па утврђује за Хрвате жалосну истину, да је питање народног јединства пошло у Босни на горе. Срби по мишљењу оних око „Обзора“ дувају у један рог са Мађарима, јер су се дигли против хрватско-муслиманског споразума. Е гле чуда! Ако су Хрвати у Босни пријатељи Србима, што су правили споразум само са муслиманима? Зашто су Срби искључени из тога споразума? Није тај споразум уперен против Мађара, него против Срба, о чему сведочи и она тачка против српских кметова. У Босни се не може догодити ништа, на што они у Бечу не пристану. Бадава то нама приповедају Хрвати. „Обзору“ не преостаје друго, него да се теши да ће нова генерација Срба урадити оно, што садашња није хтела да уради, а то значи, вели „Обзор“, да се Хрвати одричу наде, да ће садашње прилике моћи „израбити“ у своју корист. А ко им је то обећао, да ће садашње прилике моћи „израбити“? Је ли то исти онај извор у Бечу, који и Чесима сада ставља у изглед лепшу будућност, те стога Крамарж и другови хоће да изгласају војну реформу? Правашки лист „Хрватска“ пак позива се на писање Стојана Протића о тријализму, па вели: сад је време, да се уједини оно, што је по природним начелима једно (тако препоручује и Стојан Протић), а Срби нека упамте, да се варају, ако мисле, да ће Хабсбурговци напустити оне земље, које су једном окупирали и то Бог зна, за чију љубав! Па онда прети, да ће се у Босни створити српска странка, која неће бити против тријализма. „Обзор“ пак слади Србима, како их ево праваши сада признају, а признаје их и хвали чак и Штадлеров „Хрватски Дневник“. Заиста ретка срећа, као да су Срби на то спали, да им неко из милости признаје име.

Они око „Србобрана“ пак бесне и руже босанске Србе, што су их довели у незгодан положај. Они су се хвалили, да ће Србе задобити за тријализам, а ево шта раде Срби у Босни. Због тога им пада углед пред хрватским савезницима, јер се види, да с њима неће ни Срби у Босни. Зато хоће да набију теме босанских Срба са писањем Стојана Протића, али се та фарба тамо не прима. Држање босанских Срба у питању тријализма тежак је удар за оне око „Србобрана“, али узалудна им је работа, јер што није природно, не може ни да буде. И ови догађаји пак потврђују, у чијој су служби они.

ПОДЛИСТАК.

Харшањска вила.

Новела из живота барањских Срба у XVI. веку.

Написао ЉУБОМИР БАШИЋ.

(Наставак).

При једноме лову самога паше соколошког Амире, смотрише Турци Велинку, и очарани њеном лепотом, као дивље животиње навалише свом силом, да је дограбе и паши за харем на пешкеш поклоне, надајући се богатом дару од паше. Али Милан им је са својом четицом помрсио конце. Многе је потукао, а остали се безобзирце разбегну куд који. Само Милановој вештини и јунаштву могла је захвалити Велинка, што није пала Турцима шака.

Другом приликом приреди лов Хусејин бег, пашин брат, опет близу Харшањске планине. Слушајући од Турака, који су Велинку видели, каква је то дивна лепотица, зажели да је и сам види, те преруШен дође до Гојкових двора. Ту је видео Велинку. Када је угледао Велинку, сав запањен од чуда, није могао веровати, да у војводе Гојка може бити така лепота Али кад су то спазили Милан и његова чета упознаше у њему преруШеног Турчина, — па га повијаше са свих страна. Хусејин бег се с тешком муком спасао. Кад је дошао кући, причао је паши, какву дивну кћер има бег Гојко.

Неодољива жеља спопаде пашу да види ту ђаурку, лепоту јединицу Гојкову, те нареди, да се опет приреди један привидан лов, али у ствари беше то напад са већом четом одабране војске, да попали станишта усташких Срба, а двор Гојков пороби и уништи те да зароби ту ђаурку, која му не да ни по часа мирно спати.

Заповест пашина би извршена! Паша позове у лов и остале своје дворјане и витезове. Паша уседе на свога вранца арапске крви, а и остали витезови поседоше на помамне коње. Напред иђаше чета војника у три колоне, а позади пратња, која носаше тајин и осталу џебану. План је учињен, да се са три стране удари на гњездо српских соколова и попале све куће и двори војводе Гојка. Али ни војвода Гојко не седјаше скрштених руку, већ се спремио, да угости незване госте врућим оловом и бритким мачем у десници.

Српска пословица згодно каже: „Ђе је срећа, ту је и несрећа; а гђе несреће има, ту се и среће нађе“. На двору Амире паше имађаше Гојко једног свога доброг пријатеља, Демер-агу. Он је био потурчени Србин. Демер-ага беше први хазнадар и први саветник пашин. Иако је потурчен као нејако дете, али у своме срцу љубљаше свој српски род. Могао се он и вратити своме јату, али у приликама тадањим само је тако могао чинити добре услуге своме српском роду, ако и на даље остане у пашином двору. Отуда је извештавао Гојка о свима намерама пашиним, па су се српски ускоци увек напред спремили да сузбију навалу турску.

Разуме се, да ове услуге није могао непосредно сам Демер ага чинити — јер и његова је глава увек стављена била на коцку, али што није могао сам, чинио је опет преко свога доброг пријатеља. У близини града Соколаша, у једном планинском скривеном месту, беше тада један стари порушен манастир, у коме је пребивао један стари духовник, који је пребегао из манастира ковинског са острова Чепеља Отац Антоније био је блиски рођак Демер аги, те се под заштитом Демер аге могао слободно одржати у то доба у оправљеном манастиру св. Јудите. Преко оца Антонија извештавао је Демер-ага војводу Гојка о свима смеровима паше Амире. То није било тешко, јер је отац Антоније уједно као духовник вршио свештеничке дужности на двору војводе Гојка и осталих ускока српских. Отац Антоније добивши абер од Демер-аге, шта намерава паша да учини, отиде ноћу тајним путевима до Гојкова двора, где је јавио војводи све, и упути га, да се добро спреми.

Чувши Гојко шта му спрема Амира

Писмо из Београда.

Изборна борба. — Престолонаследников пут. — Балканске прилике.

Изборна се борба заталасала. Све се странке спремају за одлучну борбу, која ће бити 1. априла. Сви су сталежи заинтересовани. Наши професори су толико загазили у борбу, да су својим хрватским и словеначким друговима поручили, да не долазе у госте о Ускрсу него тек о Духовима, пошто ће о Ускрсу бити забављени изборном кортешацијом. Посланички клуб старијих радикала издао је проглас, у коме правда свој рад у народној скупштини, а нарочито прекидање коалиције са самосталним радикалима. Они су за чисто радикалну владу, јер се само тако може остварити програм. Задаци, који очекују нову скупштину, огромни су. Србија мора наставити своју војну спрему ради чувања својега опстанка и задовољавања својих животних, државних и народних интереса. Даље мора прионути на послове даљег економског и културног подизања и препорођења народног, јер Србија не сме по цену свога опстанка остати иза својих суседа и такмаца.

Странка старијих радикала нада се, да ће на изборима победити. Утишани су у странци међусобне распре. Са Алексом Жујовићем направљен је споразум. Он се вратио у странку. Зборови се одржавају на све стране. Око истицања кандидата имају све странке великих тешкоћа. Напредњаци и либерали ићи ће у борбу заједнички. Биће изборних округа, где ће старији и млађи радикала имати заједничку листу. Станоје Станојевић хтео је да се дочепа мандата као старији радикал. Зна се, да је задојен курџонско-либералским духом у Новоме Саду, али се овде претворио у старијег радикала, не би ли се попео на полицу, јер њему је то главно. А да је још увек либералчина, показао је чак и у својој историји. Он се наметао рудничком округу, али су му отуда послали корпу, те главном одбору радикалне странке није ни преостало друго, него да напусти кандидатуру Станоја Станојевића. Није боље среће био ни његов друг по симпатијама за прекосавско курџонство др. Скерлић. И он никако не може да нађе округ, који ће га бирати, а хтео би да буде и министар. Колико је Скерлић застранио у духу самосталског курџонства, види се већ и по томе, што истиче Анту Старчевића као српског пријатеља. Све су то плодови великохрватске агитације загребачких самосталских ветропировића и новосадских курџона. — И учитељство се креће. Оно није задовољно са својим стањем, али проглас старијих радикала ставља им у изглед уређење учитељских прилика. То ће свакако допринети њиховом умирењу.

— Наш престолонаследник отпутовао је пре две недеље, наводно на Ривијеру, али тај његов пут је некако остао тајанствен. О њему се слабо што чује. Овде се говори, да је он отишао у Лондон у врло важној мисији. Да се не би око тога распредало много, учињено је све што је могуће, да пут остане у тајности. То се његово путовање доводи у везу и са његовом женидбом, која ће свакако бити догађај од великог значаја. Веле, да ће се оженити руском великом кнегињом, која је у сродству и са енглеским двором. Чим буде нови двор готов, биће сватова.

— Прилике су на Балкану врло тешке. Бечка је дипломација учинила све што је могла, да Србију осами. Бугарска, Црна Гора и Грчка ушле су у бечке вигове очекујући богат плен. Српско племе у Турској страда од Турака и Арнаута, али се бори и истрајаће. Католичка пропаганда ради у корист бечког продирања на исток. Хрватски агитатори сад већ говоре о Хрватима у Старој Србији и Македонији. То значи, да је близу време, кад ће их Аустрија створити и у тим крајевима, као што их је створила у Босни. Да забашуре своје изазивачко држање у Босни, пустили су у овдашњи „Пијемонт“ један чланак, у коме причају, како се у Загребу викало: Доле оквир! Живела Србија! Доле Аустро угарска! и т. д. Не знамо, шта је у тој ствари истина, али ствар је врло сумњива. Можда је Акуртију и Кошутићу требао оваки доказ за „велеиздају“! А можда рачунају и на то, да ће се услед тога одавде утицати на Србе у Босни, да се заузму за Велику Хрватску! У нас има доста политичких сомова, али ипак држимо, да ће ову замку сви добро провидети.

□

Политички преглед

Угарски сабор.

У јучерањој саборској седници отпочела је борба између јустоваца и владине странке. Председник саборски Наваји стао је посве у службу влади и владиној странци и хоће да онемогући опструкцију. Јустовци се свом силом томе одупрли и јуче су успели, да војни предлози не дођу на дневни ред. Пре седнице пријавили се неки посланици Јустове странке, да говоре пре дневног реда, а неки су затражили двонедељни допуст. Када је председник Наваји отворио саборску седницу, изјавио је, да не дозвољава никоме да говори пре дневног реда. Даље јавља, да посланици Ајтнер, Ловаси, Павле Бећањи, Ракоши и Егри траже од сабора двонедељни допуст. Изјављује, да према 208. параграфу саборског пословника посланичке молбе за допуст сабор просто узима на знање. (Тапшање на десници; порицање на левици.) Посланик Холо износи, да саборски пословник наређује, да о свакој посланичкој молби за допуст мора сабор одлучити. — Посланик Тодор Бећањи истиче, како председник Наваји хоће да уведе нову праксу. (Шимеги: Није ли за то морао Берзевици да поднесе оставку на председништву? — Узвици на десници: Да, зато!) Бећањи даље износи, како је поступак председниковa велика повреда саборског пословника. Независњачка странка неће дозволити, да се пословник изиграва и крши. Председништво таким насиљем неће постићи ништа. Највише таким боцкањем може постићи то, да онемогући свако склапање мира, а мир би се можда могао склопити на основу начелна споразума. — Посланик Хок изјављује, да независњачка странка води опструкцију зато, јер се бори за народна права. Саборски пословник је једна света заштита народа у Угарској, који је већ доказао своју слабост, када се на изборима дао купити. (На десници страховита вика. Председник упућује Хока на ред, што је увредио читав народ у Угарској.) Хок најзад изјављује, да се на председниково насиље мора одговорити насиљем. — Председник Наваји изјављује, да је дужност председништа да чува слободу говора против оних, који хоће да је крше. Његова је дужност, да спречава таке покушаје, колико год може. Његова је дужност, да се строго придржава пословника и тако осигура редовно саветовање. Он је непристран. Али против техничке опструкције, која се води већ неколико месеци, дужан је да осигура у сабору ред. Упућује на ред Ловасија, који му је упадао у говор. Изјављује даље, да се у својој одлуци не да поколебати. У садањем случају удовољава саборском пословнику, кад само води рачуна о болесним посланицима. Није потребно, да сабор одлучује о њиховим молбама. — Посланик Полоњи доказује противно. Председник остаје при своме становишту. Посланик Ловаси изјављује, да он није болестан, а допуст тражи, да би се опоравио, јер је заморен радом. — Десидер Абрахам опомиње председника Навајија, да је обећао, да ће пословник тумачити као и његов претходник Берзевици. — Јулије Ђерфи говори, како до мира може доћи само тако, ако влада испуни оправдане захтеве опозиционих странака. — Самуило Бакоњи изјављује, да ће опозиција свом својом снагом бранити саборски пословник. — Јулије Ковач између осталога изјављује и то, да ће се у сабору свагда наћи бар два до три посланика, који ће *и свој живот жртвовати* за очување саборског пословника. — Андрија Рат доказује, да је председник недоследан. — Јулије Јуст тражи, да се предлог председников не узме на знање. — Председник Наваји опет у подужем говору брани своје становиште. — Ловаси у име више од 20 посланика тражи *тајну седницу*. У тајној седници говорио је прво гроф Тодор Бећањи, а затим Геза Полоњи. Обојица опомињу председника на ње-

---

паша, скупи чету српских ускока, размести их у згодне положаје, заузевши бусије, да их дочека. Велинку је пак са одабраном четом наместио на таком месту, откуда ће је сам паша моћи видети, али јој близу неће моћи доћи.

Српску нејач и живо благо склони у шуме и планине, а један део својих чет ника намести у шуми, да Турцима обилазним путем зађу за леђа, па да их доведу у унакрсну ватру.

Освануо је диван јесењи дан. Било је месеца септембра. Блиста се јесења роса по трави, као бисер и драго камење. Планина Харшањска обвила се у густу јесењу маглу, а Харшањем лети јато гавранова, слутећи ваљада у напред, да ће бити стрви и меса, да се нахране са лешина погинулих бораца. Са висова Харшањ планине мотрили су осветници српски кретање ловачке чете Амире паше. Стигавши чета под Харшањ-планину, раздели се у три колоне и стаде се кретати у три правца, да са три стране нападну на ђаурско гнездо. Намера им је била, да попале и униште оно мало кућа непокорне раје, која се усуђује смело да противи правоверним синовима пророковим, који отеше ову ђаурску земљу мачем у руци. Али Туре не рече „Ако Бог да“, јер ни Србина није родила мајка да робује, већ или да живи слободно или да гине јуначки за крст часни и слободу златну!

Амира нареди четама, да се крећу напред и да међу под мач све, само децу, девојке и жене да му живе у шатор доведу, али пре свега, да му под шатор доведу живу и неповређену Велинку, јединицу бега Гојка.

Заповест би извршена. Чета се крену уз висове Харшањ-планине. Хори се гора од турског халакања. Јато гавранова прати их, али српски соколови ћуте — мислио би е је гора опустела, да ни жива створа на гори нема! Само на врху Харшањ-планине чује се диван глас делије девојке, где ситно попева, мислиш е би хтела рећи: Овамо те Турци! Овде је благо, за којим тежи честити паша!

Тако је Турке мамила у заседу. Када Турци чуше глас делије девојке, и када је угледаше, халакнуше у глас, те нагрнуше као дивљи зверови жудни богатога пљена — баш у правцу од куда се чуо глас девојачке песме. Таман се дочепају косе планинске — али одједном цикнуше пушке као гром, покри косу прах пушчани, још једном! Сад настаде јаук, стењање и кртање. Повадише српски осветници бритке мачеве, те настаде сеча турских глава на све стране. Умукоше Турци као громом поражени. Само чујеш како једни вичу: Алах! Алах! — А српски соколови само кољу, где год којег Турчина дохвате. Сева мач и ханџар у рукама српских осветника. Турци нагну бегати низ планинску косу главом без обзира. Но сада их дочекаше српски ускоци заобишавши за леђа, други с лица, те настаде права кланица од турских чета. За часак беху покривени сви шанчеви и планинска страна турским лешевима. Када Турци дођоше мало себи, видеше како су срамно изгинули. Више од две трећине погибе, а остали — нагоше бегати оставивши Србима сав тајин, оружје и џебану. Паша је оставио и свој шатор, па је и он бегао са својом разбијеном војском све до Соколаша. Једва и сам паша сретно утече у Соколаш, да се похвали булама, како је заробио Ђул-Велинку — јединицу бега Гојка. Срби су задобили не само сав ловачки прибор, него и коње оседлане, које Турци нису имали времена да узјаше.

На двору Амире паше наступила нека тајанствена тишина! На лицу свих пашиних дворјана види се нека сета и туга. Нека душевна утученост и клонулост види се на свима. Вала није ни шала! Погибе паши цвет његове војске, а ради једне ђаурске цуре, која им пркоси, а не могу јој досадити.

(Наставиће се).

гово обећање, да ће протумачити пословник као и његови претходници. Опомињу га даље, да се из његова данашња поступка могу излећи разне опасности. Обојица су напали Навајија врло жестоко. Навајија је поново изјавио, да остаје при своме и закључује тајну седницу. По установљењу дневног реда за идућу седницу закључена је и јавна седница.

Талијанско-турски рат.

Последњих дана се у дипломатском свету почело опет говорити о посредовању великих сила у корист склапању мира између Италије и Турске. Мисао је покренуо руски министар спољних послова, а прихватиле су је владе у Паризу и Лондону. Париски лист „Матен“ писао је, како се француска, енглеска и руска влада споразумеле, да заједно са Немачком и Аустроугарском, ако и ове пристану, учине притисак на турску владу, да се одрече Триполитаније и Киренајке и склопи частан мир са Италијом. Хавасова агентура пак јавља, како је француска влада споразумна са Енглеском и Русијом, да заједнички са Аустроугарском и Немачком посредују код турске владе у корист миру. Турска би пре свега требала повући своје чете из Триполитаније, а тада би се повели преговори између Турске и Италије. У оба извештаја се истиче, да је потребно да се што пре склопи мир између Италије и Турске, јер прети опасност по мир у Европи. Разуме се, ако талијанско убојно бродовље отпочне нападаје на Турску изван триполитанског бојишта. У Паризу знају и то, да је француски велики посланик у Риму питао већ талијанску владу, како ће примити, ако велике силе заједнички буду посредовале у исто време и у Цариграду и у Риму. Међутим бечки листови јављају, како турска влада неће ни да чује за посредовање великих сила. Тврде, како је турска влада упутила своје заступнике на страни, да одлучно изјаве владама великих сила, да је посве искључен сваки споразум о миру на основу признања анексије Триполиса и Киренајке Италији. То упорно држање турске владе даје се разумети, када се прочитају поруке о посредовању великих сила у полузваничним бечким и берлинским листовима. Ти листови пишу, како је Турску тешко нагнати да склапа мир под условима, какве је ставила Италија, иначе Немачка и Аустроугарска тобоже не би имале ништа против посредовања. Опасност тек по мир у Европи, кажу, може се отклонити тако, да Енглеска и Француска спрече Италији нападаје у Јегејском Мору, као што је то учинила Аустроугарска у Јадранском и Јонском Мору. То писање листова Италијиних „савезница“ говори јасно. — Са бојишта у Триполитанији јављају само ово: Талијанска је војска код Хомса разбила турске и арапске чете, а из Цариграда се хвале, да су Турци и Арапи одбили Талијане, кад су хтели, да заузму Занзур. — Из Солуна јављају, да ће турска влада засада протерати Талијане само из сиријског санџака.

Православне црквене књиге на мађарском језику.

Поштовани г. уредниче!

У 32 броју јутарње „Заставе“ од 13. (26.) фебруара о. г., а у чланку „Православни катихизис на мађарском језику“, наводи се из званичног листа кр. угарског министарства просвете једна белешка о превођењу православног катихизиса на мађарски језик, у којој се белешци између осталога и ово каже: „У осталом, така књига још није никад издата, штавише, немамо ни једну православну црквену и верску књигу на мађарском језику“.

Тврдња у горњој белешци, да никад до сада није никаква православна црквена и верска књига издата на мађарском језику, *не стоји*. Да не спомињемо оно, што је још у давнија времена рађено на превођењу православних црквених књига, само ћу навести један случај из новијега доба.

Године 1862. превео је и наштампао Србин Јован Поповић, тадашњи православни свештеник у Карцагу на мађарски језик неку врсту „Зборника“ за православне Србе, Грке, Јермене, Румуне и т. д., што у оно време живљаху расејани по средњој и горњој Угарској, и која књига носи натпис: „Az orthodox hitvallók Imakönyve, vagy a görög Synopsis magyarja görögrűl magyarra áttette Popovics János g. n. e. lelkész Karczagon, 1862. У њој су молитве јутрење, вечерње, пре и после причешћа, молитве на литурђији, молитве духовске; акатист Матере Божје; песме о изношењу плаштанице на Велики Петак и опело Христово; Месечник са тропарима и кондацима, Христових, Богородичиних и многих светитељских празника, и т. д.

По томе, дакле, *не стоји* оно, да није до сада никаква православна црквена и верска књига издата на мађарском језику. Али напротив *постоји факт*, да је онај православни народ, коме је свештеник Јован Поповић 1862. г. свој „Зборник“ на мађарски превео, у току времена од 50 година утонуо у Мађарству и да је за православље на вечита времена изгубљен.

Је ли „Зборник“ на мађарском језику оном народу што допринео, да боље разуме веру своју и да се већма сазидава у лепоме православљу?!

Молим славно уредништво, да ово неколико редова изволи у цењену „Заставу“ уврстити.

С поштовањем

С. Мл. Б.

Вести из места и са стране.

Бачки вирилци.

Бачка жупанија има 300 вирилаца, од којих је 56 Срба православне вере, али слабо се зна, да их има, јер већина ради по команди варме ђашке господе. Римокатолика има 131, лутерана 24, реформата 11, а Чивута 78. Међу римокатолицима има нешто Буњеваца. Број Чивута је сувише велики, примећује „Бачкаји Напло“. До иста је према броју чивутских душа број чивутских вирилиста и сувише велики, али и то је доказ њихове економске снаге. Највише порезе међу вирилистима плаћа гроф Р. Котек (95.965 круна), затим Лаза Дунђерски К 43.451, Петар Лелбах К 27.716 и т. д., а најмање Лука Ристић (К 1215·22). Од 126 бачких општина жупанијских вирилаца има само у 76 општина. Највише вирилиста има Стари Бечеј (42), Сента 25, Ада и Сентомаш по 14 (у Сентомашу је пре било највише вирилиста, али сада им број с дана у дан опада), Сомбор и Кошутфалва по 10, Суботица и Мол по 9, Нови Сад 7 и т. д. По занимању деле се вирилисте овако: 32 велика поседника, 183 поседника земље, 1 закупник, 3 фабриканта, 10 трговаца, 14 католичких попова (међу њима Никола Видаковић и Иван Еветовић), 3 српска свештеника (са патријархом), 1 реформаторски свештеник, 2 велика жупана, 1 судија, 1 јавни бележник, 22 адвоката, 1 солгабиров, 6 лечника, 5 апотекара и 3 инжињера.

Народно село у Черевићу.

Пишу нам из Черевића: У недељу 12. (25.) фебруара о. г. одржано је у Српској Читаоници прво народно село. На селу је говорио наш парох г. Душан Поповић. Тема је била: „Како може радин и штедљив мали поседник, кад култивише све врсте економије, које су згодне за наш крај, постати велики поседник!“ Говор му је био исцрпан и опсежан, а због тога што је у њему обрађена најновија данашња економија, која би се имала у нашем крају тек отпочети. Говор је био и врло занимљив. Кад је говор свршио, присутни су са једнодушно „живео“ наградили његов труд. За тим је читао наш учитељ г. Константин Цвејић из Батутових књига 2—3 одабрана чланка против пијанства, против хотимичног побацивања деце. За тим је још неколико шаљивих сличица прочитао. Мало се још поседило па се разиђосмо, да се у идућу недељу, ако Бог да, овако исто на друго народно, овако поучно село, опет састанемо.

Виспреност „Вечерњих Новости“.

Београдске „Вечерње Новости“ хоће често да буду ванредно виспрене. У последњем броју доносе чланак против Русије и Аустрије, а истичу Енглеску као јединог пријатеља Србије. Нема сумње, да у том чланку има доста истине, што је велика реткост код „Вечерњих Новости“, али виспрено уредништво избацило је и једну глупу неистину. У том се чланку тврди, да је Русија бајаги учила Милетића, да кнеза Михајла назива аустријским агентом. Рече Љуба Бојовић — и остаде жив! Бадава се прикрива — кад му избије аустријски рог.

Заузели своја места.

Јавили смо већ, да су неки подрепаши хтели утоком на управни суд осујетити, да *Бранко Јовановић* и *Војин Жупански*, изабрани и потврђени учитељи, заузму своја места у Великом Бечкереку. Иако су изабрани већ пре три године, тек су сада могли да заузму своја места. Уверени смо, да ће умети својим радом да оправдају поклоњено им поверење.

У калуђерској служби.

Они око „Браника“ нашли су се ужасно увређени, кад смо им добацили с разлогом, да бране синодални штатут. Али бадава се измотавају, кад их дела терају у лаж. Сваки збор против синодалног штатута исмевају и омаловажавају, па се не жацају чак ни да износе онако одвратне лажи о сјајном збору у Куману и спречавању збора у Бовићу. Ко тако ради, тај брани и одобрава синедални штатут.

Фра Митрофан.

Пишу нам из Дреновца: О нашем фратру Митрофану доста смо већ изнели у јавности, а његове неуредности смо доставили и његовој власти у Пакрацу, ну све то њему не смета, он тера и даље своје. Прошло је већ 7 година од како је обављен избор скупштинара црквене општине, а од тада је само једаред обављена обнова једне трећине, а друго је остало све по старом. Једино ако се фра Митрофану, који црквени функционар замери, тога он као председник црквене општине испири напоље. Управа црквене општине је испод сваке критике. У њој је био једини ваљан и за општинско добро заузет тутор Стеван Смиљанић, који се заузимао за цркву као за своју имовину. Па управо зато што је тако брижан био и што је оцу Митрофану стајао на путу, испирио га је овај са туторства, а на место његово дао по црквеном одбору изабрати човека, који је већ и ради прекршаја § 460. кз. био осуђен. С таковим ће се тутором боље моћи радити него ли с оним који имаде чисте прсте. — Јавили смо већ у своје доба да је код нас основана хрватска сељачка задруга, а пословођа јој је окорели франковац Мато Секулић који је у задругу увукао и многе овдашње Србе. Сада та задруга тражи, да јој се искаже имовно стање нашег фратра Митрофана, јер је и он приступио у задругу као члан. Е па право има, јер се он по свој прилици осећа да је Хрват.

О убијству Милана Ћирића у Београду.

Друг пок. Милана, сина пуковника Исе Ћирића у Београду, послао је овом писмо из Берлина, у коме тврди, да је Милан убијен. Своме писму прикључио је писма, која му је писао пок. Милан Ћирић, а из којих се види, да је Милан целе прошле зиме живео са госпођом Н. Н., којој је одлазио у почетку сваког, доцније сваког другог дана. Милан му је причао, да га је госпођа Н. Н. малтретирала својим пожудама. Пок. Милан молио је свога друга, да оцу му не каже, куд он одлази, да је био код њега (свога друга). Друг га је опомињао, да се чува, али он је одговорио, да се не боји, јер муж и не долази горе да види, шта они раде. Октобра прошле године ступио је у тесне везе са другом госпођом, али име те госпође је крио. У току новембра претио му је некакав млад човек, да ће га његово понашање скупо стати. И доцније писао је своме другу, да му много брига задају претње оног младог човека. Као што се види, ова је ствар још увек тајанствена. Полиција је обуставила истрагу, али пуковник Ћирић тражиће, да се истрага повери иследном судији.

Једно занимљиво предавање.

У недељу 19. о. м. предавање у Београду Тодор Ст. Виловски, писац „Историје Београда“ о црквеним, просветним и уопће културним приликама у Београду за време београдско-карловачких митрополита Мојсеја Петровића и Вићентија Јовановића у првој половини 18-ог века. У том предавању изнеће јуначку борбу српског народа око одбране својег верског и националног опстанка, којем је претила опасност од тадањих аустријских власника. У тој борби огледала се тежња српског народа, да се по сваку цену одржи црквено и народно јединство српско и жеља, да се новим установама и преображајем у цркви и школи препороди српски културни живот.

Историја једног циркуса.

Пишу нам из Земуна: Неки београдски листови донели су вест о пропасти Бернабовог циркуса на Дунаву. По њима је донела то и „Застава“. Не стоји, да је Бернабов циркус хтео да пређе у Панчево. Према томе није истина, ни да су се удавили људи и животиње. Тај се циркус налази у Шапцу, а она вест зацело је подметну-

та, да се заварају кредитори. Веле, да је тај циркус оставио овде 4000 круна дуга. Толико знања и равнања ради.

Вуци у Шпањолској.

Ове зиме се у Шпањолској толико намножили вуци, да сељаци имају с њима грдних невоља. У шпањолским бреговима их је силесија, те када стегне зима, а они у руљама силазе у долине и раздиру стоку, а нападају и на људе. Последњих дана био је у Шпањолској стегао опет јак мраз, те гладни вуци навалише у долине. У околини Ферола у пољу напали су вуци једну групу сељака, који се враћали из вароши. Између људи и зверова развила се била страховита борба и сељаци једва одбију зверове. После 2 сата отприлике на истом месту насрнули су вуци на два сељака. Једног су растргли и прождрли, а другом је, иако је био изуједан, пошло за руком, да утекне на дрво, одакле је у грдном страху гледао, како му вуци раздиру друга Шпањолски сељаци су одлучили, да сада поведу рат до истребљења против вучје пасмине.

Време.

Очекује се благо време са кишом местимице.

Кратке вести.

— У енглеској саборници неки у свештеничко одело одевен човек пуцао је из револвера у таваницу. Испоставило се, да је луд.

— На петроградском свеучилишту одржали су ђаци демонстрацију против министра просвете, што је овај, мада свеучилиште ужива самоуправу, натурио неке професоре. Више хиљада ђака одржало је протестни збор Предавања се од јуче држе уз присуство полиције. Више од 200 ђака је ухапшено.

— Неког Павла Модрова осудио је бечки поротни суд на 2 и по године тешке тамнице, што је од грофа Харала украо једну слику Ван Дикову. На расправи је оптужени плачући признао, да је у слику био заљубљен и када је украо, по читав дан је гладио и љубио.

— Француски рударски радници решили су на својој скупштини у Сент-Етјесу, да 27. фебруара (11. марта) приреде опћи штрајк за 24 сата, да би учинили притисак на француски сабор, пред којим се сада налазе њихови захтеви.

— На железничкој станици Сепшибиксада скочио је са воза, који је још ишао, кондуктер Палхеђи, те падне под точкове, који га измрве.

— Божидар Лужанин биће у петак 17. фебруара (1. марта) о. г. на бечком свенаучишту проглашен за доктора целокупног лекарства.

— За потпредседника државног савета у Србији изабрат је Светозар Милосављевић.

— У суботу 18. фебруара о. г. биће у београдском руском посланству забава, на коју су позвати краљевски двор, дипломација и виђене београдске породице.

— У Великом Градишту (Србија) увешће се електрично осветлење. Централа ће бити на реци Пеку.

— А суботу 18. фебруара о. г. поново ће почети у Београду да излази „Дневни Лист“ као орган једне групе самосталних радикала. Директор листа биће професор Миодраг Ристић.

Брзојави „Застави“.

Стигли 15. фебруара.

Заједнички министри у Будимпешти.

Будимпешта. Данас стижу овамо нови заједнички министри. Берхтолд министар спољних послова и Билински министар финансија, да посете чланове угарске владе. Довече у почаст њихову приређује министар председник Куен свечан ручак.

Делегације.

Беч. Делегације ће се састати на неколико дана пред Ускрс. У Бечу желе, да се, ако је иоле могуће, не продужује привремени заједнички прорачун, коме рок истиче крајем априла. Но положај је данас још толико нејасан, да се никако не могу тачно одредити рокови нити установити програм рада у делегацијама.

Цувај у Будимпешти.

Будимпешта. Хрватско-славонски бан Цувај стигао је јуче овамо. Јуче по подне се саветовао са министром председником Куеном.

Талијанско-турски рат.

Рим. Генерал Рејзони брзојавља из Хомса: Наша војска је посела мегепске висове, пошто је у жестоком боју разбила турске и арапске чете.

Велика крађа.

Беч. Овдашњој полицији пријавио је један златар, који је стигао из Париза, да у су му на путу украђени брилијанти у вредности од четврт милиона франака.

Одговорни уредник: Мита Клицин.

Недељни вашарски извештај

Јовичића, Акимовића и друга

Беч, св. Марко, централни вашар.

Свињски вашар 27. фебруара За данашњи вашар било је пријављено 16.565 комада. Дотерано је било 11315 комада пољске и 4637 комада мађарске пасмине, свега 15952 комада Вашар био врло лабав. Цене су биле: прима свиње 130 - 133, средње 122—128, лаке 110—120, сремске 120 - 129, старе 118—126, пољске 84—114 потура по кили живе ваге без потрошарине.

Марвени вашар 26. фебруара. Дотерано је 2393 комада угојених волова и са паше, 498 бикова и крава, свега 2841 комад. Вашар је био живљи. Цене: прима швајцарски од К 110—120, средњи швајцарски К 98—108, прима мађарски К 94—100, средњи К 88 92, лошији К 80—88, бикови К 88—94, изнимице 96—100, краве К 52—68

ПОМОДНО МАНУФАКТУРНА БЕЛЕ И ПЛЕТЕНЕ РОБЕ ТРГОВИНА

Јовановића и Петровића

У МИТРОВИЦИ на Сави

ПОТРЕБУЈЕ ТРИ ДОБРА

помоћника и то 2 старија и једног млађег, који треба да су добри продавци и да знају сем српског језика, немачки и мађарски говорити. Првенство имају они, који су вични намештању излога. Ступити могу одмах. 231 2—3

КОМАСАЦИЈЕ И ПАРЦЕЛАЦИЈЕ

ПРИМАМО.

Упутства за покретање и даљи поступак око комасирања на основу закона од 1908. г.

дајемо бесплатно

МИЛИВОЈ СОКОЛОВИЋ И ПАВЛЕ НИНКОВ,

265 **дипломирани инжењери** 1-3

са нарочитим оспособљењем за комасирање

Баваниште, (Homokbálványos) Temes m.

ГАЛАНТЕРИЈСКА ТРГОВИНА

ЛЕОПОЛДА ФРИДМАНА

У ЗЕМУНУ

потребује ДВА МЛАЂА ПОМОЋНИКА, који треба да су ваљани продавци и да знају српски, немачки и мађарски говорити, и уз то да су вешти аранжери излога. У понудама треба означити досадање сервирање. Ступање 15 марта о. г. 264 1-3

ЖЕНИО БИ СЕ.

Млад човек у најбољим годинама образован и зрео трговац у послу прекаљен, отменог понашања, који је својим трудом себи сталну екзистенцију створио, имаде своју кућу са лепом и добро сортираном трговином у једно романтичном и за трговину врло живом месту у Срему. — Човек беспорочан, у оскудици ширег познанства желео би овим путем себи сапутницу у животу наћи, која треба да је честита и добро кућевно васпитана женска, која би са њиме заједно уз посао пријањала и која би као госпоја у својој кући заповедати умела. Зрела девојка, млада удовица без деце, а није искључена ни јединица са старим родитељима, које би радо к себи у кућу примио, јер сам самохран, мираз је споредна ствар. Све оне, којима овде наведени услови одговарају, нека поднесу у затвореном писму своје понуде под шифром „Искрен“ на администрацију „Заставе“ за дискрецију јамчим својом чашћу. 260 1—3

ЗА СВОЈУ

ПОМОДНО МАНУФАКТУРНУ ТРГОВИНУ

потребујем СТАРИЈЕГ ПОМОЋНИКА, који више година као такови сервира, који је добар продавац и

РЕПРЕЗЕНТАТИВНА ОСОБА

која потпуно влада **немачким, српским и мађарским** језиком, исто тако требам и једног МЛАЂЕГ ПОМОЋНИКА. Пката је **ФИКС** ступити могу ОДМАХ.

265 2 - 3

Тодор Симовић,

Бела Црква (Fehertemplom).

†

Јавна захвала.

У превеликој тузи, што ме је снашла смрћу мога нигда незаборављеног мужа

Јована Татића,

с. н. манастирског мерника и т. д.,

пружило ми је бар донекле утехе обилно и искрено и усмено и писмено саучешће многих пријатеља драгога покојника и његове породице, на коме саучешћу свима од срца захваљујем. У првом реду захваљујем г. г. свештеницима, који су на погребу чинодејствовали, а за тим г. г проти Јовану Јеремићу, професору Милану Недељковићу, дру Милошу Николајевићу, адвокату; народно-црквеном архивару Ђури Бекићу и уреднику „Заставе“ Мити Клицину, који су се топлим и дирљивим надгробним говорима од покојника опростили. Захваљујем исто тако срдачно и колегијама српске православне богословије и карловачке гимназије, као и њиховој омладини, јер су одали покојнику последњу почаст тиме, што су га испратили и на спроводу појали. Нека је надаље искрена хвала гђи Л. Контићевој из Инђије, г. г. румским спахилучким чиновницима, дру Младену Симоновићу, адвокату из Руме, госпођици Густики плем. Парчетић из Новог Сада, гђи Гизели Фабијан из Загреба и г. г. чиновницима с. н. црк. фондова, који су положили красне венце на мртвачки одар покојников у знак свог искреног тужног саучешћа. Напослетку захваљујем и свима оним силним пријатељима и знанцима, мушкима и женскима из Карловаца, Новог Сада, Руме, Ирига, Митровице, Инђије, Бешке, Чортановаца, Земуна и Београда, што нису жалили труда, но дошли, да поделе тугу и да с пуно саучешћа отпрате драгога нам покојника до вечне му куће.

Нека је свима још једаред срдачна хвала!

У Карловцима, 26. фебруара 1912.

Тасика удова Татића
рођена пл. **Рогулић.**

Бр. Е. 130.|1912.

Стечај.

Овим се расписује стечај на новооснивано место овоопћинског егзекутора писара.

Дужности су му изнесене у „Правилима за црквено општинског егзекутора писара при срп. прав. црква. опћини у Сомбору“, одобренима од сл. Адм. Одбора 4. јануара 1912. бр. АО. 1288.|911. ex 1912

Плата му је 1200 круна, и 2% од егзекутивно инкасованог парохијала, а за подвоз ван вароши 100 круна годишње.

Место се за сада попуњује привремено. У случају способности постављене личности црквени ће га одбор препоручити и црква. скупштини да га на 6 година изабере, у противном пак случају црквени одбор задржава право једномесечног отказа.

Молбе се имају упутити на црквени одбор до 7. марта по нов. кал. 1912.

У Сомбору, 25. фебруара 1912.

Ст. Стратимировић (М П.) **Стеван Маглић.**
перовођа. 267 1-3 председник.

Ц. О. бр. 2 ex 912. г. А. 178/86. из 912. г.

Стечај.

Прав. срп. црква. општина у Меленцима као управа купатила *»Русанде«* расписује овим стечај ради попуњења места купалишног *званичног лекара* за годишњу сезону 1912 г. привремено на годину дана

Купалишни лекар *нема* одређене плате али је властан убирати лечничку пристојбу од купалишних гостију по свима куртаксама, који приход износи наводно 8—10 хиљада круна.

Изабраном лекару ставља се на расположење једна намештена соба за становање и једна соба за ординирање. Дужности лекарске су прописане у привременом штатуту.

Исправно инструисане молбе треба слати на прав. срп. црква. општину у Меленци.

Рок стечају је до **1. (14.) марта** 1912. г.

Касније приспеле молбе *неће* се узети у обзир.

У *Меленцима* дана 26. јан. (8. фебр.) 1912. год.

Пера Мирков, с. р. **Милан Гранић,** с. р.
учитељ. пр. деловођа. председнак.

259 1—3

Електрична штампарија дра Св. Милетића у Новом Саду.